

Spectacole în decor natural

Organizat pentru prima oară acum șapte ani, „Festivalul jocurilor de vară de la Dubrovnik“ a devenit astăzi o sărbătoare tradițională a teatrului iugoslav și un important eveniment în viața culturală mondială.

Interesant e faptul că aproape jumătate din numărul celor care participă în ultimii ani la aceste jocuri de vară sînt străini, veniți din aproape toate țările lumii.

Festivalul de la Dubrovnik, care durează 62 de zile, se desfășoară în cadru natural, lipsit de scenă, lipsit de decoruri. Toate spectacolele sînt prezentate pe 17 scene naturale: în piețele publice ale orașului, în fața bisericilor monumentale sau a vechilor palate, pe terasele imenselor fortărețe sau în parcurile cu vegetație mediteraneană luxuriantă.

În acest cadru minunat, se reprezintă piese de teatru din dramaturgia clasică și modernă, se dau concerte simfonice sau de muzică populară, se deschid expoziții de artă plastică.

Întregul oraș se preface într-o imensă scenă, pe care o populează actorii iugoslavi sau străini. În orele de seară, în oraș încetează viața cotidiană, iar Dubrovnikul trăiește intens, odată cu actorii, scene din operele nemuritoare ale marilor maeștri ai dramaturgiei universale.

Ideea folosirii Dubrovnikului drept scenă pentru asemenea manifestații artistice nu este de dată recentă. Cu mulți ani în urmă, în Iugoslavia burgheză s-a tot vorbit despre posibilitatea înjgheburii unor festivaluri artistice. Dar de fiecare dată, rezultatul era același: abandonarea proiectului. Organizatorii nu erau siguri dacă, de pe urma unei asemenea acțiuni, vor putea realiza un profit considerabil. De aceea, organizarea festivalului era aminată dintr-un an într-altul.

Abia în vremea noastră, după ce în Iugoslavia s-au petrecut profunde transformări sociale, după ce puterea a trecut în mina poporului, ideea organizării acestor festivaluri a putut fi transpusă în fapt.

S-a ales ca loc de desfășurare a festivalului Dubrovnikul, deoarece acesta este unul dintre puținele orașe vechi din lume care, în ciuda vremii, s-a conservat foarte bine. Incendiile care au pricinuit în trecut multe pagube orașelor și care n-au ocolit Dubrovnikul, n-au reușit, totuși, să-i distrugă impresionantele construcții.

Situat pe malul mării Adriatice, Dubrovnikul este înconjurat jur împrejur de munți înalți, pe ale căror culmi străjuiesc și astăzi străvechi cetăți de pază și de observație. Privite de departe, orașul și împrejurimile sale par un imens desen

in acvarela. Marea albastră ii trasează contururile ; cerul albastru (niciodată innorat) il incadrează ; verdele palmierilor și chiparoșilor crescuți abundant in tot orașul il conturează pe pământ ca o pată de smarald, străpunsă doar de cenușiul bătrinelor ziduri.

Odinioară, Dubrovnikul se numea Ragusa și, in secolul al XIV-lea, sub forma unei mici dar curajoase republici, își avea o independență respectată pină și de turci. Bogat oraș comercial, păstrind strinse legături cu Veneția dogiilor, el a oferit in vremea Renașterii un larg teren de dezvoltare pentru lumea slavă a Balcanilor. Concepția umanistă, fiorul generos, plin de lumini al Renașterii au rodit sub soarele fierbinte al Adriaticei. Oraș cu o veche tradiție culturală, Ragusa avea să domine viața spirituală a Dalmației, devenind in secolul al XV-lea un focar cultural.

Încă de atunci, Ragusa s-a arătat prietenă teatrului. Misterele evului mediu european erau și aici prezente ; piesele religioase erau jucate in fața și pe treptele bisericilor, in timp ce spectacole populare se desfășurau pe strada largă din centrul orașului, sau in săli de ospete, la petreceri. Abia din secolul al XVI-lea, aceste spectacole sint organizate intr-un loc stabil, și anume in fața palatului Rectoratului.

Teatrul popular își impune cu timpul supremația prin tragediile și tragicomediile sale ; de această perioadă, se leagă opera unuia dintre primii mari autori de pastorale și comedii de moravuri — Nikola Nalieskovici (1500—1587).

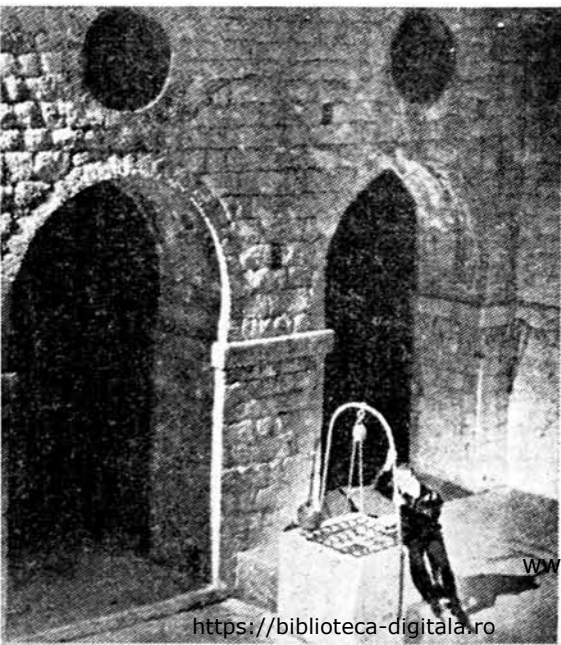
Tot la Ragusa, a trăit unul din cei mai de seamă dramaturgi ai epocii, Marin Drjici (1508—1567), autor al cunoscutei comedii populare *Dundo Maroe* (Unchiul Maroe) și cel care a tradus pentru prima dată din grecește *Hecuba* lui Euripide.

Înfruntind veacurile, Ragusa-Dubrovnik a fost un adevărat leagăn al teatrului slav.

Pentru a trece primejdia rea, raguzanii s-au gindit pe vremuri la o pază bună. Iată de ce, ei au clădit un zid impregmuitor de piatră, inalt și gros, iar la colțuri au ridicat fortărețe puternice. Una din ele, și anume fortăreața Lovrijenak, este clădită pe virful unei stinci care a inaintat in apă. Fortăreața este impozantă și pare a fi crescută din piatra stinței.

De cinci ani, la o înălțime de 45 metri deasupra mării, cetatea solitară a Lovrijenakului găzduiește spectacolul *Hamlet*. Vechea fortăreață, cu zidurile impresionante, cu terasele, cu arcadele și cu punțile sale, oferă un cadru ideal pentru evoluarea personajelor dramei shakespeareiene. Spectatorii pătrund in acest teatru

Scenă din „Hamlet“ (pe țărmul mării in fortăreața Lovrijenak)

natural trecind pe sub o boltă ce poartă o veche inscripție, dăltuită in piatră și care spune următoarele : „Libertatea valorează mai mult decit tot aurul din lume“. Este deviza vechii cetăți raguzane.

În parcul Gradaț, este prezentată tragedia *Ifigenia in Taurida* de Goethe. Opera aceasta este tradusă in sirbește de Mihovil Kombol. Spectacolul are loc intre boschetele marelui parc, bogat in arbori mediteraneeni și plante aromate. Alături, valurile mării bat mereu in maluri, înginind parcă un cîntec din vechea Eladă.

În același parc, se reprezintă și feeria lui Shakespeare *Visul unei nopți de vară*. În nopțile de iulie și august, cind boarea mării aduce un fior răcoros peste

Scenă din „Visul unei nopți de vară“ și scenă din „Ifigenia în Taurida“ (în parcul Gradaț)

pădurea adormită, sub razele reflectoarelor ascunse în desișuri, actorii dau viață piesei, oferind spectatorilor imaginea unui vis autentic.

Cidul, tragedia lui Pierre Corneille, este jucat în fortăreața Revelin, care oferă ambianța necesară spectacolului.

În piața care poartă numele marelui scriitor raguzan Gundulici, se prezintă comedia *Dundo Maroe*, de Marin Držić, capodoperă a literaturii clasice iugoslave. De asemenea, în fața palatului Sponza și a fântinii lui Onufrio, se joacă *Tirena*, comedie de același autor. Comedia aduce în lumina reflectoarelor un carnaval, fascinant prin mulțimea personajelor, prin pitorescul costumației și, bineînțeles, prin intriga amuzantă și copioasă. Anul acesta, cei mai talentați actori iugoslavi au interpretat piesa *Dubrovka* de Ivan Gundulici. Piesa s-a jucat pentru prima oară acum 300 de ani, în același loc.

În interiorul orașului, își înalță silueta numeroase biserici și palate. Între acestea, cele mai de seamă sînt: biserica franciscană și cea dominicană, palatul Sponza, palatul episcopal și palatul rectorului. Pecetea stilului Renașterii se simte mai peste tot. Totuși, se recunosc și numeroase elemente ale stilului gotic. Marile palate aflate de o parte și de alta a străzii centrale au curți interioare. Unele din ele sînt plantate cu lămii și portocali. Altele sînt numai pavate cu marmoră. În jurul curților interioare, se află un fel de cerdacuri, străjuite de stilpi sculptați cu multă măiestrie. Sînt stilpi de piatră rezistentă. În aceste curți, se dau de obicei concertele cuprinse în programul Festivalului, iar auditoriul ia loc în cerdacurile din jur. Aceste „săli descoperite“ au o acustică excelentă.

Repertoriul muzical a fost îmbogățit anul acesta cu opere de mare valoare. *Don Juan* de Mozart a fost jucat pe străzile orașului. Orchestra cînta într-o sală, iar difuzoarele transmiteau melodiile la toate rîspîntiile, de pe balcoane, de pretutindeni. Întregul oraș cînta. În același loc și în același mod, au fost jucate și operele *Bărbierul din Sevilla* de Rossini, *Othello* de G. Verdi, *Răpirea Lucreției* de Britten, opera iugoslavă *Eros de pe lumea cealaltă* de Iakov Gatovat, baletul *Dracul*

la țară de Fran Lhotke, *Lacul lebedelor* de Ceaikovski, *Romeo și Julieta* de Prokofiev. Distribuția spectacolelor prezentate a fost la început asigurată numai de actori iugoslavi. De câțiva ani însă, unele roluri sint interpretate și de actori din străinătate. Pe viitor, actorii străini vor participa în număr din ce în ce mai mare la „Jocurile de vară“ de la Dubrovnik.

În vara acestui an, s-au deschis în acest oraș și trei expoziții: una de pictură iugoslavă modernă, alta cu litografiile vechi din Dubrovnik și, în sfârșit, a treia, cuprinzind documente privitoare la relațiile internaționale ale vechii republici Dubrovnik.

În felul acesta, prin grija guvernului iugoslav, străvechiul renume internațional al Raguzei renaște și câștigă o faimă nouă.